

Одеський обласний навчально- методичний центр закладів культури і мистецтва

КПНЗ «Дитяча художня школа №1, ім. К. К. Костанді м. Одеси»

**ВИРАЗНИЙ ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ
В ГРАФІЦІ.
КОЛЬОРОВА ГРАВЮРА НА КАРТОНІ**

Одесса, 2019

Рекомендовано Методичною радою
КУ «Одеський обласний навчально-методичний
центр закладів культури і мистецтва»
Протокол № 02 від 21.11.2019 р.

Укладач:

Тихомирова Тетяна Миколаївна – член Національної спілки художників України, методист Одеського обласного навчально-методичного центру закладів культури і мистецтва, викладач-методист малюнку, живопису, композиції КПНЗ «Дитяча художня школа №1 ім. К.К. Костанді м. Одеси».

Адреса закладу: м. Одеса, пров. Лютеранський, 3, тел.726-37-89

Рецензенти:

Доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, психології та педагогіки ОНАЗ імені О.С. Попова член ОООНСХУ **Ворніков В. І.**

Старший викладач кафедри теорії та методики художньо-графічного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського» член ОООНСХУ,
Орос І.В.

ЗМІСТ:

- 1. Пояснювальна записка;*
- 2. Історична довідка;*
- 3. Матеріали і приладдя;*
- 4. Підготовка до друку;*
- 5. Підготовка картону;*
- 6. Підготовка паперу;*
- 7. Підготовка фарб;*
- 8. Гравірування друкарської форми;*
- 9. Друк різними технічними засобами;*
- 10. Висновки;*
- 11. Список посилань;*
- 12. Додатки .*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Педагогічні умови зайняття мистецтвом сьогодні змінилися. Ми вже не відносимося до дітей, як до маленьких дорослих, не навчаємо їх за дорослою методикою, спираючись на логіку та мислення по накопиченню знань і умінь. Сучасна художня педагогіка й мистецька освіта, нарешті обернулися обличчям до дитини, до його особистісних проблем розвитку, до його індивідуальності. Діти пізнають світ цілісно, і процес самопізнання дітей проходить через гру, через образ за своїми правилам і законам. «В основе детского сознания, лежит образ, сложный, но цельный» Е. Макарова. Через створення образів, використовуючи різні матеріали і техніки, художня освіта веде дітей у справжній світ мистецтва, сприяє вихованню кращих естетичних і моральних якостей, як основи формування особистості. Особливе місце у художній освіті належить мистецтву графіки – естампу, як засіб художньої педагогіки він розкриває перед педагогом великі можливості. Увесь процес створення естампу вчить дітей вмінню мислити у матеріалі, вести роботу послідовно, цілісно її сприймаючи, зміцнює упевненість у своїх силах; сприяє співтворчості учня і учителя, становленню

особистості. Викладання друкарської графіки - кольорової гравюри на картоні до сих пір мало вивчена область художньої педагогіки. Якщо в навчальний процес і вводяться завдання по тиражній графіці, то вони носять випадковий характер. При такому підході неможливо розглянути цілісну картину графіки як виду мистецтва. Тривалі ж заняття гравюрою дають серйозний результат - роботи високого рівня. Гравюра на картоні може бути виконана і в монохромному і в поліхромному варіанті. Регулярне виконання завдань пов'язаних з кольором, дозволяє вирішувати проблему не тільки графічності, а й мальовничості в естампі, сприяє розвитку сприйняття кольору і колірного образу, який колористично будується. Процес роботи над граверною дошкою містить в собі елемент зацікавленості і відповідає особливостям сприйняття дітей середнього і старшого шкільного віку. У цьому віці дітям важко дається завершення роботи, це одна з важливих проблем художньої педагогіки. Реалізація якої можлива за допомогою естампа, адже характер його створення передбачає кінцевий результат. Ще один важливий момент полягає в тому, що дітям необхідна різноманітність видів діяльності, вони переносять навички роботи в одному матеріалі на практику роботи в іншому або інших техніках, в результаті чого активізується і синтезується їх образотворча діяльність. Можливість вирішення образу, по-різному, користуючись однією дошкою, також загострює творчу діяльність - мислення, фантазію, захоплює експериментом. У цьому виді діяльності ремесло і творчість для дитини захоплююче об'єднуються - інтегруються. Ці навчальні можливості естампа саме в середньому і підлітковому віці дозволяють домогтися плідних результатів, роблять гравюру в ДХШ незамінною. Що значно збагатить їхній досвід, весь навчальний процес, відкриє нові естетичні можливості в передачі видимого світу. Навіть при слабкому матеріальному забезпеченні шкіл, якщо в школі немає офортного верстата, деякі види гравюри можна друкувати і підручними засобами - ложкою або валиком, використовувати віджимний

пристрій від старої пральної машини. Тим більше що матеріал - картон, фотоплівка, стара рентгенівська плівка, гіпс - недорогий і доступний всім.

КОЛЬОРОВА ГРАВЮРА НА КАРТОНІ внаслідок нестачі інформації, або несерйозного відношення до неї не знаходить належного відображення в художній творчості та педагогіці мистецтва. Цей вид гравюри досить молодий він з'явився в 20 р.р. минулого століття. Першовідкривачем став, К.В. Кузнецов відкрив його, як форму для глибокого та високого друку. Відомі гравюри тих років М.М. Урегіной і Н.П. Алексеєвої. Естампи, виконані в цій техніці, з'явилися в 60-80 рр. Це абсолютно дивовижні гравюри Альбіни Акрітас і Вороб'йової Ірини. Сьогодні з успіхом на Україні створює образи в цій техніці Олеся Джураєва, Петухова, Н. Стародубцева і, напевно, багато інших молодих художників, з творчістю яких ми ще не знайомі. Новий час запропонував багато нових матеріалів: різних пластиків, оргскло, полістирол застосовуваних у побуті. З появою нових матеріалів з'явилися і нові техніки. Про це в 60-80 рр. писали Ю.І. Герштейн і В. Чуркін в статтях журналів: «Юний Художник», «Мистецтво», «Художник». Але всі вони розглядали технічні прийоми роботи з картонною матрицею і чорно – білим зображенням, не зачіпаючи питань створення образів в кольоровий гравюрі. Друкована графіка заснована на малюнку але, як вид образотворчого мистецтва володіє своїми образотворчими засобами і виразними можливостями. Гравер не малює на папері, а наносить зображення на якусь тверду поверхню, а вже з неї друкує на папір. Друкована графіка

може бути станковою, книжковою, прикладною та промисловою. До її художньо-виразних засобів відноситься папір, як образотворча площина; друкарські фарби, лінії, штрихи, плями і друкована форма. Друкована форма може бути не тільки картонною, це може бути оргскло, фотоплівка, рентгенівська плівка, гіпс може бути і пластик, те, що доступно дітям для роботи в ДХШ, і те, де немає травлення.

Робота на полістиролі відповідає техніці ліногравюри, але це вже окрема тема. Гравюра на картоні малотиражна, але при добре захищеній друкованій формі дозволяє зробити до 60-80 відбитків. Всі вони будуть хоч трохи, але відрізнятися один від одного або сильно різнитися. Друкована форма робиться легко, оскільки матеріал для гравірування м'який, а ось друк примхливий. Багато що залежить від того як накладена фарба, скільки лежить шарів, від вологості паперу, тиску валу, якості картону і звичайно ж художнього чуття автора. Для кольорової гравюри на картоні доступні всі жанри і всі напрямки мистецтва.

ПІДГОТОВКА ДО ДРУКУ, МАТЕРІАЛИ ТА ОБЛАДНАННЯ. Для того щоб створити багатотиражний друк потрібно мати необхідну кількість паперу для друку, в залежності від бажаної кількості відбитків. Потрібен і звичайний папір або газети для промокання естампного паперу. Для створення друкованої форми потрібен картон не менше 2-х мм товщини, клей ПВА, або акриловий лак для ґрунтовки картону. Друкарські або віджаті від масла - олійні фарби. Можуть бути і гуашеві й акварельні фарби, особливим чином підготовлені. Для змішування фарб потрібен мастихін і палітри. Їх має бути багато, для розкочування чорної і білої фарб і для змішування фарб за індивідуальними ескізами. Багато бавовняних ганчірок, скипидар або очищений гас; шпалерні валики, макетний ніж і наждачний папір з різним зерном. І, звичайно ж, офортний станок та великий довгий стіл для накатки фарби на друкарські форми. На його стільниці повинен бути невеликий виступ, щоб картон міг опиратися при витиранні. І найголовніше - ескіз. Він

повинен бути зображально небагатослівним і лаконічним, при цьому виразним. Важлива не сюжетна, але пластична ідея - художнє втілення сюжету, створення виразного ритму, підпорядкування другорядного - головному, підпорядкування деталей певного внутрішнього строю.

ПІДГОТОВКА КАРТОНУ ДЛЯ ДРУКОВАНОЇ ФОРМИ. Від вибору і підготовленості картону залежить якість і характер подальшого друку. Картон сам по собі може бути фактурним, гладким, дуже щільним або

пухким, в будь-якому випадку, він не повинен тягнути фарбу, яка може легко зніматися ганчіркою. Далі його ґрунтують.

ГРУНТУВАТИ КАРТОН МОЖНА:

а) теплим столярним клеєм, (за допомогою тампону);

б) клеєм Б-Ф-2;

в) акриловим лаком (по дереву);

г) клеєм ПВА;

д) силікатним клеєм;

е) водоемульсійною (при рихлому картоні);

і) використовувати готовий ґрунтований картон.

При ґрунтовці клеєм, клей видавлюється, або розкладається з одного боку дошки і торцем лінійки його розподіляють по всій площині рівним тонким шаром. Ще більш досконала підготовка картону полягає в тому, що картон обклеюється з двох сторін білим папером (щоб його не повело), а калька або пергаментний папір з малюнком, лицем-до картону, наклеюється зверху, з подальшим покриттям лаком. Після гравірування картон ще раз покривається лаком, або рідким клеєм ПВА, для зміцнення друкованої форми.

ПАПІР для друку повинен бути слабо проклеєний. Від його вибору залежить багато в рішенні образу. Він може бути і білим та кольоровим, фактурним або гладеньким. Готувати його для друку необхідно завчасно. Його замочують в ємності на 15-20 хвилин і мокрі листи складають один на один в стопку на скло, зверху придавлюють також склом. Це проробляють в тому випадку, коли потрібно багато листів. Якщо листів потрібно не багато, то намочений аркуш паперу кладуть на скло яке майже вертикальне стоїть (з листа швидко стікає вода), потім промокають між листами звичайного паперу або старих газет, так щоб лист залишався вологим, але на його поверхні не було плям води. Лист готовий до друку.

ФАРБА. Фарби готують також безпосередньо перед друком. Їх змішують в кольори мастихіном на палітрі. Для друку використовують друкарські фарби: білу, чорну і кольорові. У школах, де немає офортного верстата і друкарських фарб можна друкувати гуашшю. Для цього її змішують з тушшю, а папір не змочується. Можна друкувати і аквареллю. Акварель береться в тюбиках, видавлюється на палітру, додається зелене аптечне мило (або піна для гоління) плюс гліцерин і змішується. Без цих компонентів фарба не буде втиратися в друковану форму, буде швидко сохнути, що зробить друк неможливим. Для нанесення фарб на друковану форму користуються шпалерним валиком, ганчірками, тампонами зі згорнутих ганчірок. Все залежить від того який хочемо отримати результат покриття, від цього залежить художньо-виразний ефект композиції. У кожного учня має бути своя палітра для змішування фарб в свої кольори. Окремі палітри для розкочування чорної і білої фарб. Якщо працюємо шпалерним валиком, то для кожного кольору повинен бути свій валик. Для розрідження друкарських фарб використовуємо оліфу або гас в невеликій кількості, або соняшникову олію. Для зняття фарби з друкованої форми використовуємо скипидар, очищений гас, або ж знов таки соняшникову олію.

ГРАВІРУВАННЯ ДРУКОВАНОЇ ФОРМИ. Для гравірування картону використовуємо ніж зі змінними лезами, або будь-який інший гостро заточений інструмент, наждачну шкірку із середнім, великим і дрібним зерном (для нанесення тональних плям). Особливість роботи на твердому картоні полягає в тому, що друковану форму гравірують в глибину, вриваючись в картон, і назовні - нашаровуючи рельєф. Його можна зрізати плоско, косо, або зривати верхній шар на різну глибину. У цих ділянках утворюється фактурна поверхня, яка затримує фарбу і утворює на відбитку тональні плями. Лінії можна продавлювати, продряпувати, широко прорізати з двох сторін, або трьох-п'яти граною голкою прорізати глибокі трикутні

прорізи. У відбитку виходять плями і лінії різного характеру, фактури і насиченості.

Створений ескіз переводимо на картон. Кладемо його лицем на друковану форму, і перетираємо будь яким заокругленим предметом, пензлем або олівцем. Отримуємо віддзеркалене зображення і гравіруємо його. Ескіз бажано виконувати м'яким олівцем на тонкому папері, щоб його можна було легко перевести на друковану форму. Якщо ми в якості друкарської форми беремо рентгенівську плівку, то з неї спочатку треба видалити надчутливий шар із зображенням за допомогою гарячої води. Потім на заздалегідь переведений малюнок, (це може бути білий картон або білий папір, який наклеєний на будь яку тверду основу) наклеюємо за допомогою желатину плівку. Кладемо під прес, після висихання гравіруємо голкою. Зображення отримуємо ніжне, тонке, схоже на офорт. Також для друкованої форми можна використовувати гіпсову пластину. Для того щоб гіпс був міцніше, його можна замішати на клейовому розчині ПВА (2:1 або 1:1). Гіпс тонують і, тоді, добре видно гравірування. На гравіровану пластину наносимо по виступаючим її частинам валиком друкарську фарбу, кладемо зверху папір і ложкою притираємо малюнок.

СУХА ГОЛКА НА ОРГСКЛІ. Використовуючи цей матеріал для друкованої форми, малюнок підставляємо під скло і гравіруємо. Тут доречно використовувати наждачний папір для нанесення тональних плям. Для того щоб було видно гравірований малюнок відразу забиваємо його рідкою олійною фарбою. При використанні різних пластиків необхідно робити фаски на друкованій формі.

ДРУК. Друк це найважливіший етап створення естампу. Уміння друкувати набується тільки в процесі постійної роботи. Знання властивостей фарби, вміння її змішувати в необхідній кількості, встановлювати правильний тиск на верстаті. Крім того різними способами втирати фарбу в друковану форму, правильно ставити форму на лист і правильно розташовувати папір на талері.

Перед роботою руки покриваються густою мильною піною і дають їм висохнути, так вони легко відмиваються від забруднень фарбою. Витирають їх (не миють водою) зволоженою намиленої ганчіркою, коли робота закінчена.

Перед тим як друкована форма вирізана і підготовлена, кожен автор вирішує - створити гравюру одно тонову або багатобарвну; надрукувати в один прогін, в два, або в декілька прогонів. Якщо гравюра багатобарвна, який колірний контраст зробити в роботі головним? Вибудувати роботу на контрасті додаткових колірних відносин або на контрасті тепла і холоду? В межах темного і світлого або на контрасті насичення тощо. Робота над друкованими формами ведеться з урахуванням тонового аналізу кожного кольору. При роботі треба враховувати, що через невеликий перепад висоти між заглибленими і виступаючими частинами форми друкується вся поверхня картону. Навіть в поглибленнях, тільки в залежності від товщини рельєфу з різним ступенем інтенсивності. Тому, якщо малюючий колір, (він не обов'язково повинен бути чорним) надрукувати першим, а потім друкувати кілька прогонів виступаючих частин форми, то лінійний малюнок буде ослаблений. Якщо його надрукувати завершальним, то він буде більш контрастним і чітким. Все диктує конкретний задуманий образ. Тут - важливий момент не втратити художніх засобів графіки і не перейти в живопис.

Виразність відбитків залежить від характеру накатки фарби, тиску валу, вологості паперу, вибраного кольору і художнього чуття автора. Друк гравюри, зі зміною тиску, дає можливість отримувати відбитки різні за насиченістю, сили і тональної різноманітності; від легких півтонів до експресивної щільності мазка. Друк з однієї дошки декількома фарбами, як спосіб друку, застосовується тільки в цій техніці. У техніці важко домогтися чіткості, шаруватість картону робить складним тонке моделювання деталей, що дозволяє працювати широкими плямами, які плавно перетікають одна в

одну. Не виключено і використання технології роботи з лінолеуму - друк з декількох дошок для кожного кольору. Ми в основному друкуємо всі кольори з однієї форми, і глибокий, і високий друк. Кольорова гравюра це поєднання колірних шарів в одне зображення. На талер кладуть аркуш паперу, зверху картон фарбою вниз і олівцем відзначають куточки картону. Картон на папір кладуть так щоб збоку і зверху відстані були однакові, а знизу більше. На другий прогін картон кладуть на папір на 1мм вище зазначених куточків. Робиться це в розрахунку на відкатку валу, тоді картон потрапляє на місце і друки поєднуються.

ОДНОТОНОВИЙ ДРУК В ОДИН ПРОГІН. Робота «Козак» малюнок тонкими лініями і штрихами наноситься лезом макетного ножа. На друкованій формі розкладаються в різних місцях чорна і зелена фарби вони змішуються і вміло розтираються за формою, десь витираючи, а десь залишаючи більшу кількість фарби на поверхні форми ганчірним валиком. Коли прогін завершено, папір з відбитком знімають з дошки, злегка піднявши її за кут, повільно не різко. Зеленувато - сірі колірні відносини в композиції навівають відчуття героїки минулого, яка пішла.

КОЛЬОРОВИЙ ДРУК В ОДИН ПРОГІН. Картон забивається чорною фарбою, так щоб вона добре увійшла в поглиблення і розтирається по дошці ганчірним валиком, відтирається до прозорого шару. Потім на вказівний палець накручується ганчірка (ганчірки повинні бути бавовняні) і потрібним кольором (червоним, синім, зеленим ...) отираються всі елементи композиції. З кожним іншим кольором ганчірка змінюється. Виходить багатобарвна композиція в один прогін. Задіяні і глибокий, і високий друк. Роботи: «Рак», «Жабки», «Жаба», «Чаювання». Рельєфною пастою прокладені фактури.

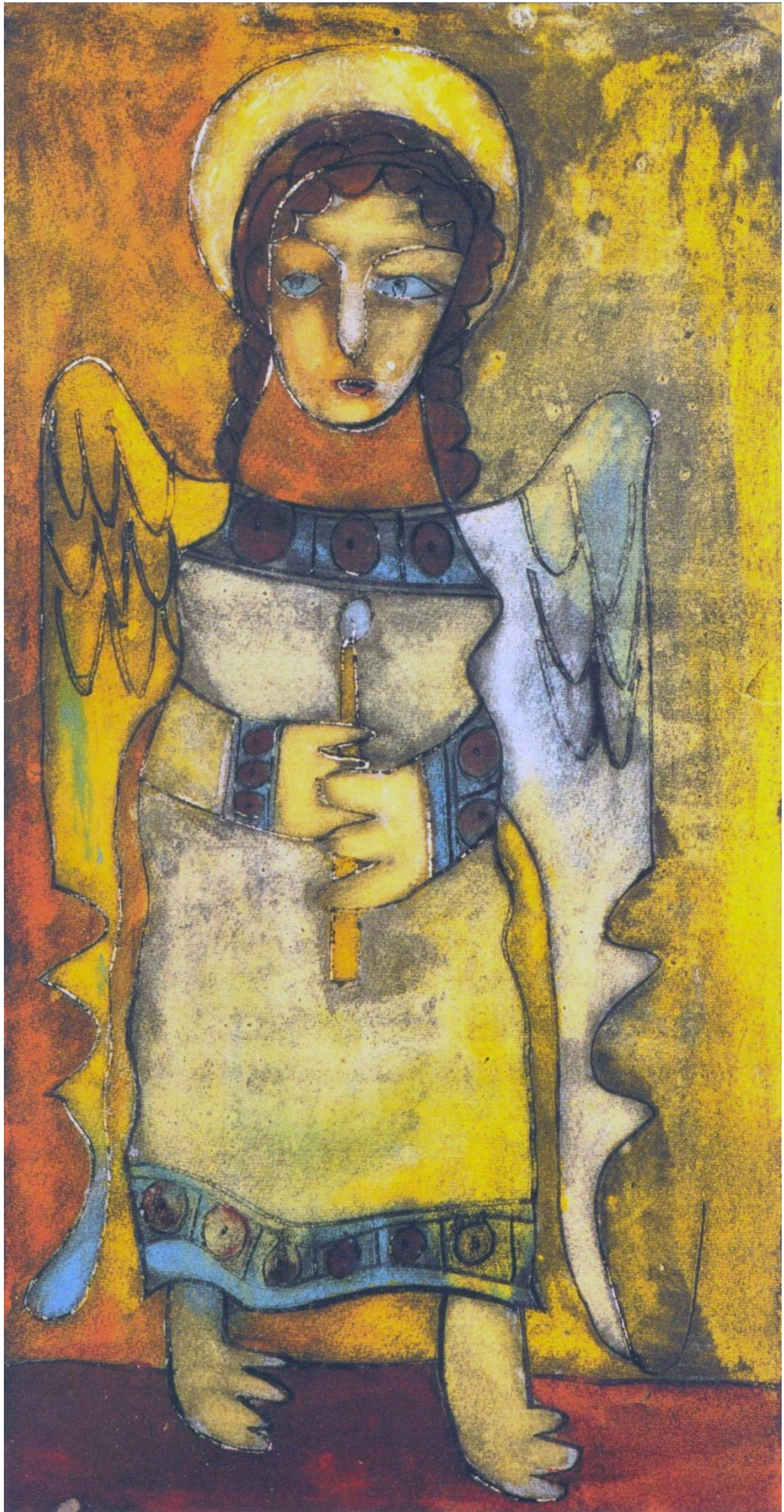

КОЛЬОРОВИЙ ДРУК В ДВА ПРОГОНИ. Цей спосіб передбачає заміс фарб з білою фарбою, яка криє поверхню. Щоб колірні відносини були узгоджені в них крім білого кольору, має бути присутнім ще будь який колір у всіх замісах. На палітрі замішуємо всі кольори, які будуть в роботі, в достатній для покриття форми кількості. *Перший прогін* друкує високий рельєф, всі елементи композиції якої, покриті різними кольорами. Колір набирають на ганчірку, яку накручують на вказівний палець, и покривають потрібний елемент. Для покриття іншого елемента ганчірку змінюють на чисту.

Другий прогін друкує поглиблення. Для цього дошку покривають чорним кольором, намагаючись забивати колір в прорізи; відтирають, залишаючи трохи чорного в одних місцях і прибираючи в інших. Поєднують дві печатки в одне зображення. В силу того, що перший барвистий шар має деякий рельєф, чорний колір другого шару з'єднується з першим м'яко, не жорстко. Малююча лінія виходить жива, виразна. Роботи «Янгол», «Коти навесні», ілюстрації до авторської книжки «Богатир» виконана цим способом.

ДРУК У 4 - 5 ПРОГОНІВ, РОЗРІДЖЕНОЮ ФАРБОЮ. Перші 3-4 прогони друкують високий рельєф, останній прогін - глибокий. Для різних способів естампа фарбу готують різної консистенції. В даному способі фарби розріджується оліфою або прозорою білою фарбою, або трохи гасом, наносяться тонкими незмішаними шарами один на інший. При кольоровому друку на перший шар кольору, утворюється новий колір, що дає багаті тональні і колірні рухи в естампі. В першу чергу при багат шаровому друці друкують легкі і світлі кольори, загальне враження набуває легкість і повітряність. Бажано щоб останній шар фарби друкувався насиченим і потужним кольором, який би зміг об'єднати всю композицію - це чорний колір. У кожному шарі обов'язково отираються елементи композиції білого кольору і світлі, з різним ступенем зусиль. Вони отираються ганчірками. У кожному світлому нашаруванні залишається трохи кольору з кожного шару, виходить складний вібруючий колір білого або світлого тону. У цьому способі друку, важливо, щоб шар фарби був тонким і накатувався великими широкими рухами. У композиції «Похорон Андрія», останній шар - чорний не

втирався повністю з поверхні форми, а залишався в постатях і далеких групах, збираючи і виділяючи їх. Колірний образ композиція збудований на контрасті світлого і темного в розвитку одного колірному тону - затіненого жовтого. Гладка заливка фону ще більше підкреслює зібраність і стривоженість груп, створюючи ноту печалі і несподіваного горя. Цей спосіб друку застосований і в роботі «Св. Георгій», але колірний образ вирішується життєстверджуюче - теплими, насиченими, сяючими колірними відносинами. Послідовність друку може бути і від темного до світлого. Темний колір, надрукований першим, підсилює в готовому відбитку глибину і просторовість. Такий же ефект дасть друк на чорному папері.

ДРУК ЗМІШАНИЙ. У цьому способі поєднуються: друк тонкими незмішаними шарами і друк, де шар замішаний на основі білил які щільно криють попередній шар. Це можна простежити в роботі «Різдво». Загадково - урочистий лад композиції вирішено на контрасті тепла і холоду. Золотисто - жовтий контрастує з блакитним. Контраст світла і тіні доповнює цей образ. *Послідовно накочуються п'ять прогонів: перший - жовтий, другий - червоний, третій - зелений.* Всі три прогони, накатані чистими незмішаними кольорами. *Четвертий шар* - блакитний, належить тільки небу, він замішан на основі білої фарби. *П'ятий* - чорний, насичений, збираючий. Після відтирання лишається на поверхні форми тільки в деревах, будинках та схилах. Композиція набуває монументального звучання.

ДРУК З ВИКОРИСТАННЯМ ДЕКІЛЬКОХ ДРУКОВАНИХ ФОРМ І ТРАФАРЕТІВ. Застосовується коли зображення має бути на білому тлі або на фактурному, або коли на окремі ділянки композиції повинен бути дуже чітко завданий колір. З таким технологічно непростим завданням справляються старші учні. Для трафарету малюнок композиції розрізається акуратно на деталі і фон. І в залежності, від того, що друкується в даний момент, закриваються ті чи інші частини композиції в різних шарах. Для створення ще однієї або декількох друкованих форм, віддзеркалений малюнок перекладається на тонкий ґрунтований картон, і вирізаються необхідні його елементи. Вони можуть бути гладкими, а можуть бути з нанесеним малюнком. Робота «Кіт в тюльпанах». Фон вирізаний і набраний кольором окремо, а кіт з окремої форми, робота виконана в один прогін. У роботі «Коза» використані трафарети для фону, для рамки і для кози. У різних варіантах рішення образу тварини, трафарети були використані відповідно, друк двошаровий. «Метелики Кінбурнської коси» в цій роботі використаний колаж, акварель, друкарські фарби і багато окремих друкованих форм. Форми - метелики і жуки, вирізані з ПВХ. Колірний лад композиції обраний

по аналогії з випаленим степом другої половини спекотного літа. Робота виконана в два прогони (див. у додатках).

ДРУК БЕЗ ГРАВИРУВАННЯ ФОРМИ. На картон бажаного розміру тонким шаром наноситься чорна фарба, змішана з будь-яким кольором. Малюнок виконується за поданням або з натури. Зверху шар фарби чимось продряпується, десь відтирається, десь знімається фарба до білого. В результаті виходить живий малюнок з білою графікою. Робота «*Кім у квітах*» виконана в цій техніці.

БАГАТОКОЛЬОРОВИЙ ДРУК ГОТОВИМИ ФОРМАМИ. На аркуші паперу створюємо динамічну композицію за допомогою, наприклад, листя різної форми, шматочків мережив, намічаємо олівцем їх розташування і, кожен лист і мереживо валиком або ганчірками, зачочуємо в будь-якій колір, складний або простий. Попередньо на палітрі кожен автор замішує собі «свої» кольори. Листя кладуть фарбою вниз до аркушу паперу, потім лист кладемо на талер, закриваємо простим аркушем паперу, фетром і проганяємо його через верстат. Перш ніж класти пофарбовані листя на папір для друку, їх треба злегка промокнути на шматочку тканини або паперу, прибрати зайву фарбу. Якщо фарби буде багато, вона розплющиться, лист втратить форму і всі відтінки зілляються в суцільну пляму.

ДОПОВНЕННЯ. Використовуючи різні способи друку і їх поєднання, різні ґрунти можна щоразу створювати нові виразні графічні образи. Наприклад, силікатний клей покладений товстим шаром і розкатаний під тиском валу дає кракелюри. Створюється тонкий мереживний малюнок. Якщо зображення передбачає багато плям різних за тоном, можна використовувати зняття шарів картону і різний вплив на тон при друку ПВА і силікатного клею, а також наклеювання фрагментів фактурних тканин. Відбитки можна допрацьовувати аквареллю, кольоровими олівцями, пастеллю.

РОБОТА «Одеські дахи» виконана розрідженою чорною з відтінком сепії, ефект хмарності вийшов краплею гасу яка розтеклася на вже загорнену форму. *Один прогін.* Друк глибокий і високий. Ґрунт водоемульсійний.

РОБОТА «Великдень» в ній поєднується форма частково вирізана, частково наклеєна рельєфом. Грунт - силікатний клей. Він надає малюнку декоративність і вагомість. Два прогони. Друк глибокий і високий.

РОБОТА «В зоопарку» виконана високим друком в один прогін, фарбою змішаною на основі білої, на темному папері. Грунт - клей БФ -2.

РОБОТА «Кукурудза» виконана в трьох прогонах. *Перший прогін* надрукований сітками, по білому паперу, не вкритому фарбами і, кольори змішані на кроючій білій фарбі. *Другий прогін* виконаний розчиненими фарбами, без білил, які нанесені широкими прозорими рухами ганчірного валику. На ньому також надруковані сітки, але вже вони пофарбовані темним кольором. Ці два прогони друкувалися високим друком. *Третій прогін* надрукований чорним глибоким друком. Поєднання в даній роботі корпусного і прозорого кольору робить кукурудзяний качан по контрасту більш вагомим. Грунт - акриловий лак.

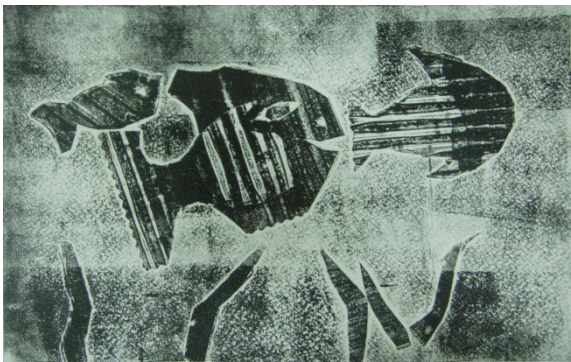
РОБОТА «Качечка» теплота і легкість сонячного дня, створюється за рахунок тепло-холодних відносин, розбілених та розріджених фарб. Малюючий колір теплий – коричневий. *Перший прогін:* фарби не змішані з білою, розріджені, друк високий. *Другий прогін:* фарби розбілені, розріджені, друк високий. *Третій прогін:* друк глибокий малюючий кольором. Ґрунт водоемульсійний.

РОБОТА «Листівка». По темному фоні листівки колаж сітками і папером. Виконана в двох прогонах. *Перший* кольоровий, високий, *другий* чорний - глибокий. Композиція з використанням шрифту.

ОТРИМАННЯ ОДНОКОЛІРНОГО ВІДБИТКА ВРУЧНУ. Ця проста техніка підходить малюкам. Полягає вона в тому, що всі елементи композиції вирізаються з пакувального картону, фактурних тканин, мережив тощо. Наклеюються на картон або щільний папір на попередньо нанесений малюнок. Валиком робиться один прогін, одним кольором. На перший лист паперу кладеться форма фарбою доверху, зверху накривається другим аркушем такого ж розміру, так щоб кути паперу співпадали, та зтирається ложкою. Щоб ложка легко ковзала її можна натерти парафіном або воском. На відбитку частини, які виступають, друкуються темніше, а низькі легко, фактурно. Якщо папір темний друкуємо світлою фарбою і тоді отримуємо зворотній результат

ПОЛУЧЕННЯ БАГАТОКОЛЬОРОВОГО ВІДБИТКА ВРУЧНУ з фактурного пакувального картону вирізаються фігурки, фарбуються гуашшю змішаною з тушшю в різні кольори. Використовуючи динамічну композицію, розкладаємо фігурки по листу, накриваємо другим листом і прокатуємо валиком, або затираємо ложкою.

*ЗМІНА ТОНАЛЬНОСТІ І НАСИЧЕНОСТІ ВІДБИТКУ, ВІД СИЛИ ТИСКУ
ВАЛУ*

ЗАКЛЮЧЕННЯ. Для успішної роботи в кольоровому естампі необхідно: послідовно і поступово вести процес навчання, ускладнюючи завдання, і поглиблюючи знання. Тривалі заняття гравюрою обов'язкові, інакше неможливо зрозуміти особливості технологічного процесу виконання естампа, особливості створення образу в графіці, домогтися високих результатів в гравюрі на картоні. При тривалих заняттях кольоровою гравюрою в учнів розвивається колористичне, просторове мислення - мислення в матеріалі, активізується творчий процес і розуміння мови мистецтва. Діти вчать довіряти своїм почуттям, своєму особистому сприйняттю, не боятися робити в творчості те, що хочеться.

Цінність друкованої графіки в її обов'язковому засвоєнні технологічного процесу, пов'язаного з емоційним та інтелектуальним процесом мислення учнів. Інтеграція творчості і ремесла мистецтва відбувається в естампі, збагачує процес навчання, створює творчу атмосферу.

Гравюра на картоні дозволяє виконувати естампи в глибокому і високому друці, чим розширює знання учнів про тиражну графіку, творчу реалізацію, дозволяє приймати самостійні рішення, шукати і знаходити художні засоби виразності в реалізації своїх задумів.

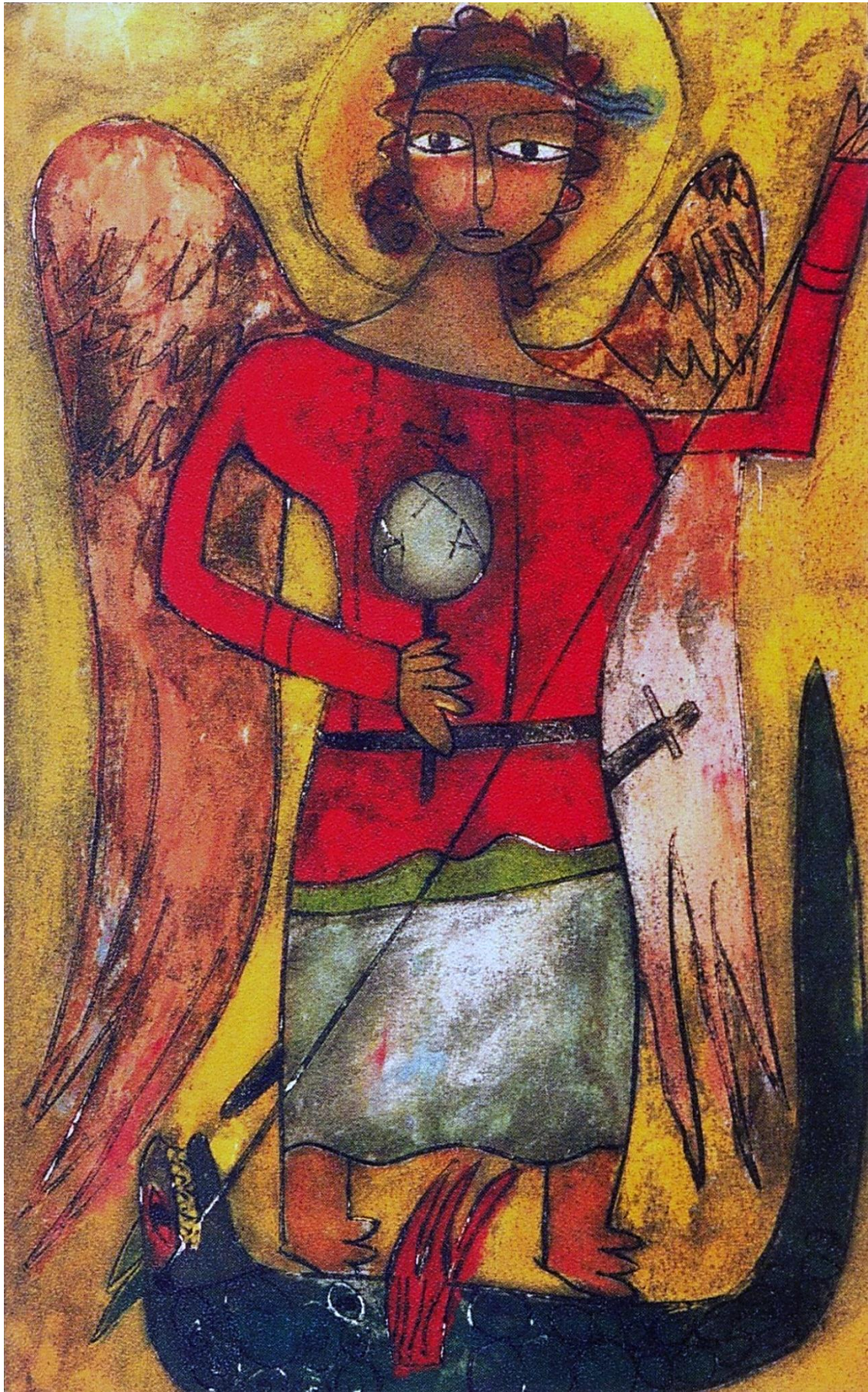
Можна зробити висновок, що тривалі заняття кольоровий гравюрою на картоні дають ефективну можливість педагогу впливати на формування особистості учня, сприяти його творчому розвитку.

ДОДАТКИ

«Святий Михаїл»

«Листівка»

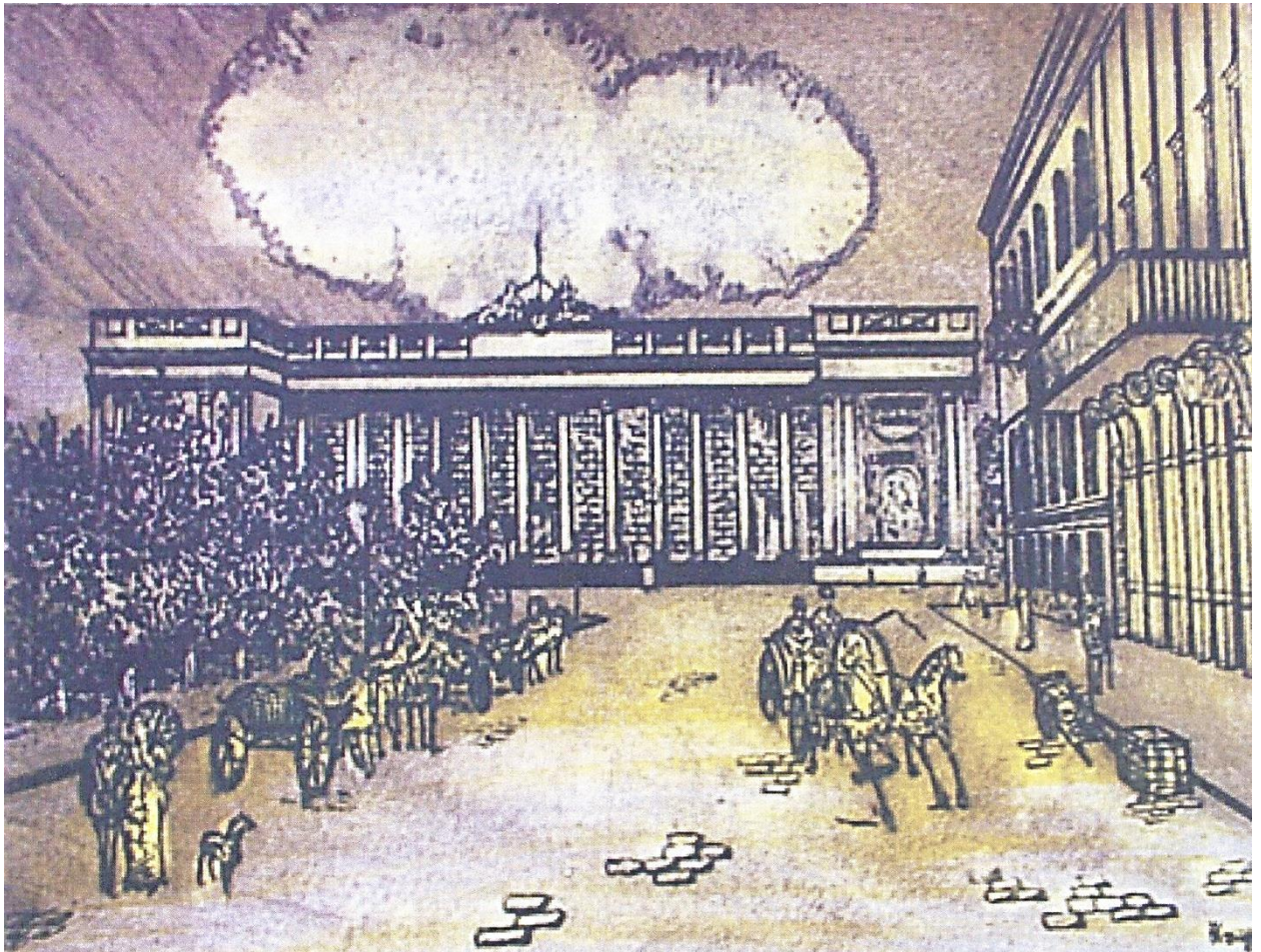

«Весна»

«Стара Одеса»

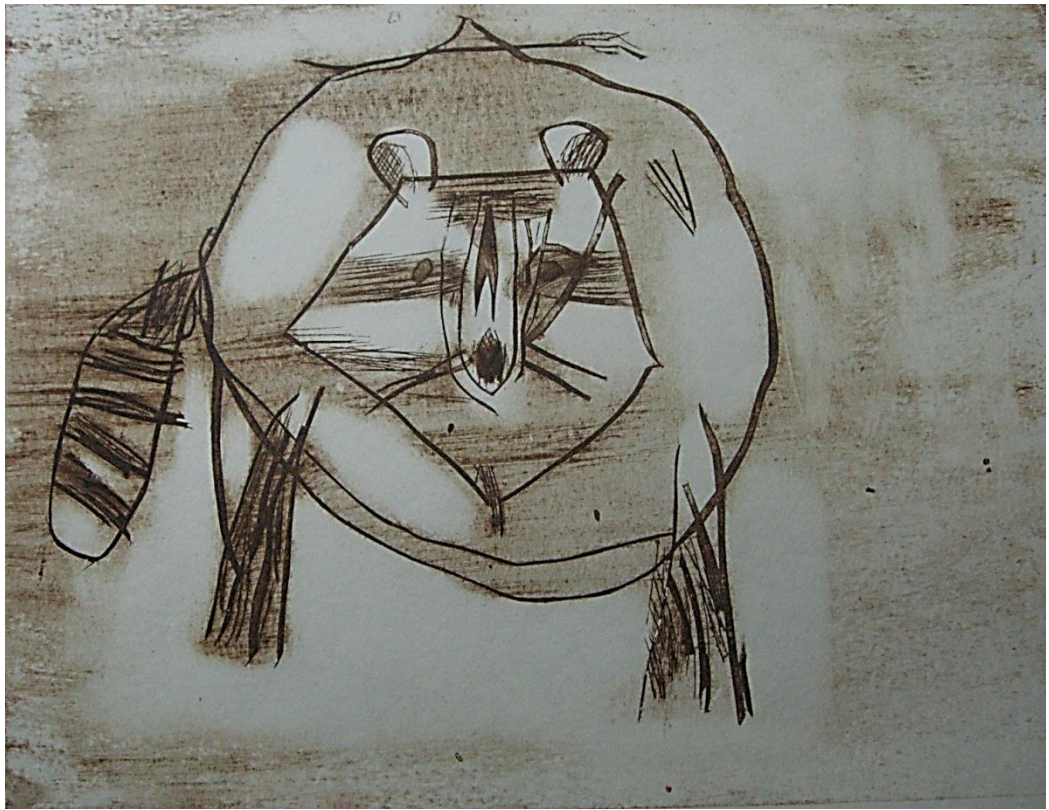

«Розмова»

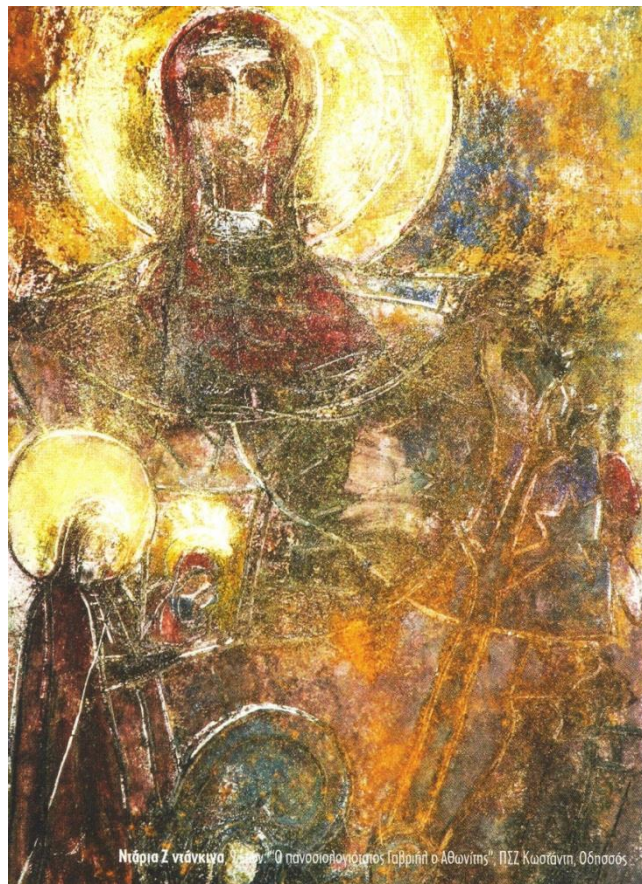

Φραγμεντ κομποζιτζίι

«Великдень»

«Kim Федір»

«Портрет сестры»

«Коза-дереза»

«Метелики Кінбурнської коси», змішана техніка

СИГНАТУРА ТА ПІДПИС НА ЕСТАМПАХ. Сигнатура це порядковий номер друкованого аркуша, проставлений в нижньому лівому кутку, під естампом на полях. Сигнатура позначається дробом у знаменнику, в якому вказується вся кількість надрукованих естампів, а в чисельнику порядковий номер відбитка. Наприклад: 5/10 - п'ятий відбиток з десяти. Підписи виконуються тільки графітними олівцями. На нижньому полі естампа, трохи відступивши від нижньої фасети, і не перетинаючи бічних фасет по горизонталі виконується запис. У лівій частині пишуть дріб сигнатури поруч з дробом, назва роботи, а з правого боку ставлять автограф і рік створення естампа. Експонують естампи під склом в тонких рамах. Якщо власні поля естампи забруднені або пошкоджені, то робота вкладається в паспарту. При цьому на відбитку не можна закривати фасету і писати на нижньому полі естампа. Тим більше не можна підписувати естамп на паспарту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Амонашвили Ш.А. Школа жизни. Трактат о начальной ступени образования, основанного на принципах гуманно-личностной педагогики : монография. Донецк : Издательский дом Шалвы Амонашвили, 2013. 129 с.
2. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие : монография. Москва: Прогресс, 1974. 386 с.
3. Богомольний Н. Я., Чебикін А. В. Техніка офорту : навч. посіб. для студентів художніх інститутів. Київ : Вища школа, 1978. 141 с.
4. Герштейн Ю. Новые виды гравюры : монография. Москва : Искусство, 1959. 70 с.
5. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения : монография. Москва : Интор, 1996. 544 с.
6. Успенский М. В. Японская гравюра : монография. Калининград : Янтарный сказ, 2001. 63 с.
7. Фаворский В. А. Об искусстве, о книге, о гравюре : монография, Москва: Книга, 1986. 238 с.
8. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. Работы советских психологов 1946 – 1980 гг. / под редакцией И. И. Ильева, В. Я. Лядис. Москва : Издательство МГУ, 1981. 303 с.
9. Чуркин В. Гравюра на картоне. *Юный художник*, 1988. №12
10. Герштейн Ю. Гравюра на бумажных формах. *Искусство*, 1958. №10.
11. Герштейн Ю. Гравюра на бумажных формах. *Художник*, 1962. №6.
12. Герштейн Ю. И. Вырезная гравюра. *Художник*, 1963. №6.
13. Обзор авторских техник получения оттиска. Часть 2. *КомпьюАрт*. 2009. №4. URL: <https://compuart.ru/article/20319> (дата звернення: 10.09.2013).